

Ngăn chặn phân bón giả: Cần kiểm soát từ khâu sản xuất, đóng gói, lưu thông và phân phối

10:43 31/10/2026

Theo các chuyên gia, việc ngăn chặn phân bón giả không chỉ dừng ở xử lý những vụ việc đã phát hiện, mà cần hướng tới kiểm soát toàn bộ quá trình sản xuất, lưu thông và phân phối, góp phần bảo vệ quyền lợi người nông dân, nâng cao hiệu quả sản xuất và tạo môi trường cạnh tranh lành mạnh cho ngành phân bón.

Phương thức, thủ đoạn ngày càng tinh vi, khó kiểm soát

Những năm qua, ngành phân bón Việt Nam đã có những bước phát triển đáng ghi nhận, nhiều doanh nghiệp, đơn vị đã mạnh dạn đầu tư đổi mới về công nghệ, nâng cao năng lực sản xuất, cải tiến chất lượng sản phẩm, phát triển các dòng phân bón chuyên dùng, phân bón hữu cơ, sinh học và thân thiện với môi trường, từng bước đáp ứng yêu cầu phát triển nền nông nghiệp xanh, hiện đại và bền vững.

Bên cạnh đó, hệ thống chính sách, pháp luật về quản lý phân bón cũng ngày càng được hoàn thiện. Công tác thanh tra, kiểm tra, kiểm soát thị trường và xử lý vi phạm đã được các cơ quan chức năng quan tâm, triển khai triệt để, góp phần lập lại trật tự, kỷ cương trong hoạt động sản xuất, kinh doanh phân bón.

Tuy nhiên, thực tế cho thấy tình trạng phân bón giả, phân bón kém chất lượng vẫn đang tồn tại với nhiều phương thức, thủ đoạn ngày càng tinh vi, khó kiểm soát, gây khó khăn cho công tác kiểm tra, phát hiện và xử lý vi phạm.

Sản phẩm phân bón giả và phương tiện được Công ty Ba Con Sư Tử vận chuyển đi tiêu thụ bị Công an TP. Cần Thơ bắt giữ. Ảnh: bocongan.gov.vn

Theo ông Tạ Quang Hậu, Phòng Nghiệp vụ Quản lý thị trường, Cục Quản lý và Phát triển thị trường trong nước (Bộ Công Thương) cho biết, trong 10 tháng năm 2026, lực lượng Quản lý thị trường cả nước đã kiểm tra, xử lý 105 vụ vi phạm liên quan đến phân bón. Trong đó, xử phạt hành chính hơn 3,63 tỷ đồng và chuyển 4 vụ sang cơ quan điều tra.

Các vi phạm chủ yếu liên quan đến hàng hóa không rõ nguồn gốc, xuất xứ, hàng nhập lậu, giả mạo nhãn hiệu, xâm phạm quyền đối với nhãn hiệu và vi phạm quy định về ghi nhãn hàng hóa.

Theo ông Tạ Quang Hậu, thủ đoạn làm giả không còn đơn thuần là đóng gói sản phẩm kém chất lượng trong bao bì nhái. Các đối tượng chủ động giảm hàm lượng đạm (N), lân (P), kali (K) so với mức công bố, thay thế bằng nguyên liệu giá rẻ, phụ gia có màu sắc tương tự; thu gom bao bì đã qua sử dụng của các thương hiệu uy tín hoặc đặt in bao bì gần giống hàng thật.

Nhiều nhóm đối tượng tổ chức các chương trình “hội thảo chuyển giao kỹ thuật”, tri ân nông dân tại các thôn xã, sau đó gom đơn bán phân bón giả trực tiếp rồi rút đi nhanh chóng, khiến việc hậu kiểm vô cùng phức tạp.

Ông Tạ Quang Hậu, Phòng Nghiệp vụ Quản lý thị trường, Cục Quản lý và Phát triển thị trường trong nước (Bộ Công Thương). Ảnh: FAV

Ngoài ra, hàng giả còn được đưa qua nhiều tầng đại lý, chia nhỏ lô hàng, vận chuyển vào ban đêm hoặc sử dụng doanh nghiệp trung gian để che giấu nguồn gốc. Trên môi trường trực tuyến, quảng cáo giảm giá, livestream và các chương trình chốt đơn nhanh tiếp tục mở rộng kênh tiêu thụ, khiến việc xác định chủ thể chịu trách nhiệm càng khó khăn.

Tương tự, ông Vương Trường Nam, Phó Chánh Văn phòng Ban Chỉ đạo 389 quốc gia cũng cho biết, ngoài thủ đoạn pha trộn phân đạm với muối công nghiệp, bột đá, đất sét, cát hoặc các chất có hình dáng, màu sắc tương tự, nhưng không có giá trị dinh dưỡng cho cây trồng. Các đối tượng còn thu gom vỏ bao bì cũ, đóng sản phẩm giả vào, rồi may lại như mới hoặc làm giả nhãn hiệu, thông tin xuất xứ để đánh lừa người mua.

Theo ông Vương Trường Nam, quy mô vi phạm được thể hiện rõ qua vụ án tại Đắk Lắk. Theo thông tin được công bố, trong giai đoạn 2025 - 2026, một đường dây đã đưa ra thị trường hơn 24.200 tấn phân bón mang nhãn xuất xứ Bỉ, tổng giá trị trên 159 tỷ đồng; số tiền thu lợi bất chính được thông tin là hơn 60 tỷ đồng. Lực lượng chức năng thu giữ gần 627 tấn phân bón giả cùng hơn 957 tấn nguyên liệu và phân bón phục vụ pha trộn, đóng gói.

Ông Vương Trường Nam, Phó Chánh Văn phòng Ban Chỉ đạo 389 quốc gia. Ảnh: FAV

Từ những vụ việc này có thể thấy, nếu chỉ kiểm tra tại điểm bán lẻ hoặc xử lý khi hàng giả đã đến tay nông dân, cơ quan chức năng khó ngăn chặn triệt để. Muốn làm sạch thị trường, cần lần theo dòng hàng hóa, dòng tiền và các chủ thể tham gia từ khâu sản xuất, đóng gói đến vận chuyển, phân phối.

Cần rà soát, hoàn thiện chế tài để bảo đảm tính răn đe

TS. Phùng Hà, Chủ tịch Hiệp hội Phân bón Việt Nam, nhấn mạnh: Một thị trường phân bón lành mạnh không chỉ cần những sản phẩm chất lượng, những doanh nghiệp chân chính, mà còn cần một môi trường pháp lý nghiêm minh, sự phối hợp hiệu quả và quyết tâm hành động của tất cả các bên liên quan.

Để biến yêu cầu đó thành kết quả cụ thể, trước hết cần tăng cường hậu kiểm đột xuất tại các cơ sở có dấu hiệu vi phạm; kiểm soát toàn bộ chuỗi cung ứng, không chỉ tập trung vào khâu bán lẻ. Các cơ quan chức năng cần phối hợp chia sẻ dữ liệu, truy xuất nguồn gốc, xác định trách nhiệm của từng chủ thể và xử lý nghiêm các đường dây có tổ chức. Cơ chế cảnh báo nhanh cũng cần được thiết lập để kịp thời ngăn chặn hàng nghi vấn tiếp tục lưu thông.

TS. Phùng Hà, Chủ tịch Hiệp hội Phân bón Việt Nam. Ảnh: FAV

Đặc biệt, cần rà soát chế tài để bảo đảm tính răn đe, hoàn thiện cơ sở dữ liệu về phân bón và tăng cường kiểm soát hoạt động kinh doanh trên mạng xã hội, sàn thương mại điện tử. Doanh nghiệp phải chủ động quản lý hệ thống đại lý, bảo vệ nhãn hiệu, cung cấp thông tin và chứng cứ khi phát hiện dấu hiệu làm giả.

Làm sạch thị trường phân bón không thể chỉ đo bằng số vụ xử lý hay số tiền phạt. Thước đo quan trọng hơn là khả năng ngăn hàng giả tái xuất hiện, bảo vệ được mùa màng và sinh kế của nông dân, đồng thời bảo đảm doanh nghiệp tuân thủ pháp luật không bị đặt vào thế cạnh tranh bất bình đẳng.

Theo TS. Trương Hợp Tác, chuyên gia phân bón và cây trồng cũng cho rằng, Việt Nam hiện có hơn 25.000 sản phẩm phân bón được cấp phép lưu hành. Số lượng lớn cùng sự đa dạng về chủng loại khiến hoạt động quản lý, kiểm tra chất lượng gặp nhiều khó khăn.

Đặc biệt, quy trình lấy mẫu, gửi kiểm nghiệm và chờ kết quả thường kéo dài từ 15 - 30 ngày. Trong khoảng thời gian này, nếu không có biện pháp kiểm soát phù hợp, các lô hàng nghi vấn có nguy cơ tiếp tục được tiêu thụ hoặc tẩu tán.

TS. Trương Hợp Tác nhấn mạnh, phân bón có thành phần không đồng nhất, kỹ thuật lấy mẫu không bảo đảm có thể khiến kết quả phân tích sai lệch đáng kể. Điều này đặt ra yêu cầu không chỉ tăng số cuộc kiểm tra mà còn phải chuẩn

hóa quy trình lấy mẫu, bảo quản, niêm phong, kiểm nghiệm và có biện pháp ngăn hàng nghi vấn tiếp tục lưu thông trong thời gian chờ kết quả.

Đối với góc độ thiệt hại của người nông dân, ông Trần Mạnh Báo, Chủ tịch HĐQT Tập đoàn ThaibinhSeed, Chủ tịch Hiệp hội thương mại Giống cây trồng Việt Nam bày tỏ sự xót xa, khi chứng kiến nhiều nông dân bị "5 cái mất" vì mua phải phân bón giả.

Ông Trần Mạnh Báo, Chủ tịch HĐQT Tập đoàn ThaibinhSeed, Chủ tịch Hiệp hội thương mại Giống cây trồng Việt Nam. Ảnh: FAV

Theo ông Trần Mạnh Báo, phân tích: “Thứ nhất, là mất tiền: Người nông dân bỏ tiền thật mua về vật tư giả, rồi mất thêm tiền để bón phân, tưới tiêu, chăm sóc sản phẩm giả đó; Thứ hai, là mất công: Phí hoài toàn bộ sức lao động, mồ hôi và nước mắt đổ ra trên đồng ruộng trong suốt nửa năm trời của cả gia đình; Thứ ba, là mất mùa khi cây trồng không phát triển, ngộ độc hoặc năng suất kém; Thứ tư, là mất thương hiệu: Các doanh nghiệp làm ăn đàng hoàng, đầu tư hàng chục năm nghiên cứu bị hàng giả mạo danh, bôi nhọ uy tín, suy giảm giá trị thương hiệu. Thứ năm, là mất lòng tin: Đây là tổn thất đau đớn và nguy hiểm nhất. Người dân không chỉ mất niềm tin vào nhãn hiệu sản phẩm, mà xói mòn cả lòng tin vào hệ thống quản lý nhà nước, vào hiệu lực của thể chế hành pháp”.

Để đẩy lùi vấn nạn hàng giả, hàng nhái, theo ông Báo, cần thực hiện 4 nhóm giải pháp cấp thiết:

Một là, đẩy mạnh truyền thông tới người tiêu dùng, và chính doanh nghiệp phải chủ động tuyên truyền.

Hai là, kết hợp chặt chẽ giữa doanh nghiệp với các lực lượng công an, quản lý thị trường, ngành trồng trọt và chính quyền địa phương.

Ba là, siết chặt hệ thống phân phối. Doanh nghiệp phải tự xây dựng và sàng lọc hệ thống đại lý đáng tin cậy, mạnh tay cắt bỏ các đại lý gian dối; đồng thời tổ chức tập huấn quy định pháp luật mới cho các đại lý.

Thay thế công nghệ tem cào chống hàng giả đắt đỏ, tốn kém hàng tỷ đồng mỗi năm bằng giải pháp mã QR Code và Barcode hiện đại, giúp người dân dễ dàng truy xuất nguồn gốc bằng điện thoại thông minh.

Bốn là, nâng cao vai trò của Hiệp hội Phân bón Việt Nam...

Các chuyên gia cũng nhận định, để công tác phòng, chống phân bón giả đạt hiệu quả, cần xác định rõ trách nhiệm của từng chủ thể. Bên cạnh đó, cơ quan quản lý cần phát huy cao nhất vai trò xây dựng và thực thi chính sách; lực lượng chức năng cần đẩy mạnh công tác kiểm tra, xử lý vi phạm; doanh nghiệp cần chủ động cung cấp thông tin và bảo vệ thương hiệu của chính mình.

Ông Nguyễn Đăng Sinh, Chủ tịch Hiệp hội Chống hàng giả và Bảo vệ Thương hiệu Việt Nam (VATAP) cho biết: Vấn nạn hàng giả, hàng nhái kéo dài nhiều năm nay, nguyên nhân một phần do cơ quan chức năng buông lỏng quản lý, buông lỏng kiểm tra, kiểm soát và xử lý.

"Có nhiều lý do được cơ quan chức năng đưa ra, trong đó có mức xử phạt hành chính chưa đủ sức răn đe. Tuy nhiên, đó không phải là nguyên nhân chính. Quan trọng là cơ quan chức năng có chịu làm quyết liệt hay không, có làm thường xuyên, liên tục hay không", ông Nguyễn Đăng Sinh nói.

Chủ tịch VATAP cũng nhấn mạnh, vấn nạn hàng giả, hàng nhái đã ở mức độ báo động cao nhất, rất đáng lo ngại. Bởi, nhìn vào số lượng vụ sản xuất và buôn bán hàng giả gần đây bị cơ quan chức năng phanh phui cho thấy đều ở quy mô rất lớn.

Đáng chú ý, ngoài phân bón giả, thì có rất nhiều vụ liên quan đến thực phẩm, thuốc, sữa... Đây đều là những mặt hàng liên quan trực tiếp đến sức khỏe người sử dụng. Do vậy, truy quét hàng giả, hàng nhái, hàng nhập lậu không chỉ bảo vệ người tiêu dùng, mà còn bảo vệ ngành sản xuất trong nước, bảo vệ những doanh nghiệp làm ăn chân chính.

